

СПАСИТЕЛНИ СЛОВА



из творчеството на архимандрит Серафим (Алексиев)

**Издава се с благословието на
Негово Преосвященство Знеполски епископ Иоан**

СОФИЯ

ИЗ КНИГАТА „САМОЗВАНИТЕ СЪДНИЦИ”

Някой си мъдрец е казал, че човек носи две торби на рамото си: едната се спуска отпред, а другата виси на гърба му. В торбата отпред той събира чужди грехове, а в торбата отзад са натрупани собствените му грехове, които той не вижда. Вървейки по пътя си, човекът наблюдава къде какъв грях ще зърне и с удоволствие го слага в торбата, висяща отпред. В духовното си заслепление той обича да се занимава само с чуждите грехове, а торбата със собствените грехове дори и не забелязва. Занимавайки се обаче с чуждите грехове и вадейки ги от торбата, която виси отпред, за да ги критикува, той незабелязано за самия себе си ги преработва в собствени и ги хвърля в торбата отзад.

По тоя начин товарът на торбата със собствените му грехове, вместо да става по-лек, с времето все повече и повече се увеличава.

Такива сме може би и ние с вас, възлюбени.

Докато ние носим торбата с чуждите грехове отпред, а тая със собствените отзад, няма да напреднем в духовния живот. Добродетелен става само онзи, който размести торбите, който престане да се занимава с чуждите грехове, заеме се с изкореняването на своите недостатъци и докара по тоя начин нещата в естествения им порядък.

Не прегрешаваме ли точно така пред Бога и ние с вас, когато осъждаме ближните си? Ние не сме техни господари, а ги съдим така, сякаш са наши подчинени. Те са Божии създания и Бог ще ги съди, когато и както Той намери за добре. „Кой си ти, казва св. ап. Павел, който съдиш чуждия слуга? Пред своя господар стои той или пада. И ще бъде изправен, защото Бог е мощен да го изправи”(Рим.14:4).

Достойни за размисъл са следните парадоксални факти: грешниците, които търпят греховете в себе си, не могат да понасят греховете на другите. А праведниците, които бързат да прогонят всеки грях, появил се в собствената им душа, с велико търпение понасят греховете на ближните.

Светците не осъждали никого, защото са били смирени. А ние смело съдим съгрешаващите, защото се смятаме за по-добри от тях и защото сме заслепени от гордост, която не ни дава възможност да видим цялата своя окаяност... Св. Йоан Милостиви тъй съветвал своите пасоми християни: „Братя мои и чада, не бързайте да осъждате! Защото много пъти виждаме греха на съгрешаващия, а тайното му покаяние не знаем.”

Греховно настроеният човек предполага у всички само грях. Видял-невидял, разбрал-недоразбрал, той бърза да осъди... Фантазията на

греховно настроеният човек е тъй нагласена и толкова изострена, че често пъти тя и там вижда грях, където няма такъв...

Светите отци ни съветват да не вярваме дори на очите си, когато се касае за осъждане на ближния. Ето например съвета на преподобни Илия по този повод: „Ако вие видите със собствените ви очи във вашия ближен нещо съблазнително, не вярвайте. Пазете мисълта си от лоши мисли за вашия ближен...”

Много ценни съвети в това отношение дава светият авва Доротея. Той казва: „Когато наблюдаваш някого, повече от всичко трябва да се пазиш от подозрението, от което произлиза пагубното осъждане. Има много случаи, потвърждаващи тази истина. Ще приведа пример: Да предположим, че на един човек се е случило нощно време да стои на някое място и покрай него минават трима души. Като ги забележи, единият от тях си помисля: той чака някого, за да отиде да блудства; вторият си помисля: това трябва да е крадец; а третият помисля: той се е сговорил навярно с някого от съседната къща да отидат на молитва и го чака. Ето, тримата са видели един и същи човек на едно и също място, но не помислили едно и също за него, а единият – едно, другият – друго, третият – трето и, очевидно, всеки съобразно със своето духовно състояние и устройство...

Така и ние, ако имаме добър нрав, ако се намираме в добро душевно устройство, можем да получим полза от всяко нещо, дори то да не е полезно.

Чувал съм за един монах, че той, когато отивал при някого от братята и виждал килията му непометена и ненаредена, казвал в себе си: „Блажен е тоя брат, че е оставил грижата за всичко земно и така е устремил целия си ум горе, че не намира време дори килията си да приведе в порядък.” А когато отивал при друг и виждал килията му наредена, изметена и чиста, пак си казвал: „Както е чиста душата на тоя брат, тъй е чиста и килията му, състоянието на килията му съответства на състоянието на душата му.” И никога той не казвал за никого този е немарлив, онзи – горд, но съгласно с доброто си устройство всички виждал добри и от всички получавал полза.

Оттук става ясно, че добрият всякога открива нещо полезно за себе си и се ползва от него. Злият, обратно, всякога вижда греховете, които го съблазняват и отравят.

За св. Йоан Милостиви се разказва, че той се боял най-вече от осъждането на ближните, а особено на монасите. До такова зорко предпазване от осъждане го довел следният случай:

В Александрия се появил един млад монах с млада, много красива девица. Видели това някои, съблазнили се, помислили, че младият монах с нечисти намерения води със себе си тая тая девица и донесли за това на св. Йоан, който бил по това време патриарх. Той заповядал да задържат и двамата, да

ги бият и да ги затворят в отделни килии. През нощта онзи монах се явил на патриарха насън, показал му своите наранени от побоя плещи и му рекъл: „Одобряваш ли това, владико? Така ли си научен от Апостола да пасеш Христовото стадо – с насилие, а не с добро? Вярвай ми, излъган си като човек.” С тия думи той се изгубил.

Патриархът се събудил и взел да размишлява върху съня. Като осъзнал грешката си, той седнал на одъра си много опечален. На сутринта заповядал да доведат оня монах, за да види дали прилича на явилия му се насън. Монахът едва дошъл поради многото си рани. Когато патриархът го видял, онемял от изумление и не могъл дори дума да каже. След известно време, като се поуспокоил, помолил инока да свали одеждата си и да му покаже раните си. След много молби монахът едва се съгласил. Когато събличал дрехата си, тя изведнъж паднала на земята и патриархът видял, че тоя монах е евнух. Св. Йоан го съжалил дълбоко за невинно нанесения му побой и заповядал да накажат клеветниците, като сам започнал да моли инока да му прости.

Тогава инокът с дълбоко смирение казал: „Вярвай ми, владико, не лъжа, а говоря истината. Тая девица ме срещна една вечер, падна в нозете ми и със сълзи ме молеше да ѝ позволя да върви с мене. Аз я отблъснах и побягнах, а тя, вървейки след мене казваше: „Заклевам те в Бога Авраамов, Който е дошъл да спаси грешните и Който ще съди живите и мъртвите, не ме оставяй.” Аз я попитах: „Защо ме заклеваш така девице?” А тя с ридание ми отговори: „Аз съм еврейка. Желая да стана християнка. Моля ти се отче, не ме оставяй, но спаси душата ми, която желае да повярва в Христа.” Като чух това, аз се побоях от Божия съд и затова я взех със себе си, за да я уча на светата вяра. В църквата при гроба на св. Четиридесет мъченици я кръстих и ето сега ходя с нея с чисто сърце, докато я дам в някой девически манастир.” Патриархът въздъхнал и рекъл: „Колко скрити Свои раби има Бог! А ние окаяните, не ги знаем.” И пред всички той разказал чудния сън, който имал през нощта... Оттогава св. Йоан особено много взел да почита иноците и никого вече не осъждал...

Ако е страшно за спасението на душите ни да осъждаме равните нам, колко по-гибелно е да осъждаме по-високопоставените от нас – свещениците, нашите духовни отци. Те са служители на Небесния Цар. Те стоят пред Божия престол в светия храм. Те са извършители на светите Тайнства. Те принасят Богу пречистата безкръвна Жертва. Чрез тях ни се изпраща най-великата милост Божия – спасителната за нас благодат. Те издигат молитвено ръце не само за своето спасение, но и за спасението на целия вярващ народ. Те са наши ходатаи пред Бога. Каква голяма вина си навличаме, когато ги осъждаме!

Св. Йоан Златоуст, изисквайки от вярващите да въздават дължимата почит на свещениците, показва, от една страна колко голямо значение за духовния живот на християните има почитта към свещениците, а от друга страна – колко е страшно осъждането на духовните пастири. Той поучава: „Който почита свещеника, той ще почита и Бога, а който е почнал да презира свещеника, той постепенно ще дойде и до оскърбление на Бога. Когато евреите оскърбили Божия избраник Самуил, Господ казал: Не отхвърлиха тебе, а отхвърлиха Мене (1Цар.8:7). А на апостолите Си Христос рекъл: Който приема вас, Мене приема (Мат.10:40).”

„Нима ти не знаеш – пита по-нататък св. Йоан Златоуст, какво е свещеникът? – Той е ангел на Господа. Нима той говори нещо свое? Ако ти го презираш, презираш не него, а ръкоположилия го Бог...” Тук св. Йоан Златоуст прави важната уговорка: „Който преподава неправо, т.е. еретическо учение, не го слушай, дори той да е бил и ангел; а ако някой преподава правилно учение, обръщай тогава внимание не на неговия живот, а на думите му...”

Но защо пък, ще кажеш, той говори на мене, а сам не върши? – Не самият той ти говори – пояснява великият проповедник, - на тебе говори и заповядва Христос...

Ако йереят е грешен и с неочистена съвест дръзва да служи в Божия олтар, той сам ще отговаря пред Бога за себе си. Но поради неговата греховност Бог не прави недействени светите тайнства, извършвани от него. За действеността на Тайнствата, въпреки недостойнството на някои Божии служители, светата Църква е запазила едно чудно древно предание:

Някой си велможа в Палестина, добър християнин, си купил за слуга едно момченце, родом скит, и го дал за прислужник на свещеника, който служел в домашната му църква. Веднъж велможата запитал момченцето:

- Християни ли са скитите, или не?
- Не, господарю, отговорило момчето, те не познават Христа, и аз, изглежда, не съм и кръстен.

Тогавата велможата поръчал на свещеника да кръсти момчето. Това било изпълнено. Новопокръстеният дошъл при своя господар, държейки в ръце в ръце според обичая запалена свещ.

- Иди, повикай кръстилия те, казал велможата.

Момчето отишло, но скоро се върнало и казало, че този, който го бил кръстил, бил излязъл вече от църквата. Три пъти господарят го пращал в църквата, но момчето се връщало със същия отговор. Учудил се велможата как може свещеникът тъй рано да напусне църквата, па се обърнал към друг слуга и рекъл:

- Иди ти да повикаш свещеника.

Той отишъл, заварил свещеника в св. олтар да потребява св. Дарове и го повикал при велможата. Тогава господарят рекъл на новопокръстения:

- Защо казваш, че не е в църквата този, който те е кръстил?

Момъкът отговорил:

- Истина ти казвам, господарю мой, че този свещеник не ме е кръстил. Онзи, който извърши над мене кръщението, имаше лице подобно на мълния; той цял сияеше като слънце. Той извърши и Божествената Литургия. И когато той служеше, този свещеник стоеше зад църковните врати свързан, с железни окови на ръцете и нозете, и двама черни мъже го държаха, докато светлообразният свещеник извършваше светата Литургия.

Още повече се озадачил от това велможата, отвел свещеника в своята стая и го запитал що значи всичко това. Тогава свещеникът паднал в нозете на велможата и със сълзи на очи изповядал:

- Виждам, че Господ не укри от тебе истината, господарю мой, затова ще ти разкажа всичко за себе си. Когато бях в родния си град, паднах в тежък грях. Узна за това местният епископ и ми забрани да служа. А аз като беден човек, понеже нямах с какво да се препитавам без служба, дойдох тук. Ти, господарю, се съжали над моята сиромашия и ме прие в твоя дом. Пък аз, окаяният, потъпках съвестта си, забравих вечните мъки които сполетяват нарушителите на Божествените правила и служех досега както по рано...

Тогава велможата го посъветвал да отиде в манастир и там да принесе покаяние за своя тежък грях. Свещеникът така и направил.

От този пример става ясно, че светите Тайнства не губят благодатната си действеност и тогава, когато недостоен свещенослужител ги извършва. Те са валидни, щом са правилно извършени, те са и спасителни, щом с вяра се приемат.

И тъй, ние не можем да намерим никакво оправдание за себе си, когато осъждаме нашите пастири. Вместо да ги осъждаме, че недостойно извършвали светите Тайнства, по-добре е сами себе си да осъдим, че недостойно пристъпваме към светите Тайнства. Ето това ще бъде спасително за нас.

Съветвайки вярващите със страх Божий и с чиста съвест да пристъпват към светите Тайни, св. Анастасий Синаит продължава: „Ако ангел Божий принесе светата безкръвна Жертва, а ти се причастиш от неговите ръце... недостойно, то и сам ангелът не би те очистил от твоя грях. Иуда приел от Самия Христа пречистото Негово Тяло, но се причастил недостойно и затова веднага сатаната влязъл в него.”

Оттук ясно се вижда, че приемането на благодатта при светите Тайнства зависи изключително от състоянието на душата на приемащия ги. Който, готвейки се за св. Причастие, освен другите си грехове, си позволява да осъжда Божиите служители, явно недостойно пристъпва към св. Чаша...

Колкото и грешен да е свещеникът, извършеното от него Тайнство е спасително за нас, защото той не го извършва със своя сила, а със силата на Божията благодат, дадена му при ръкоположението...

Страшна е тази човешка слабост – осъждането. Колкото повече се вкоренява, толкова по неизцерима става. Тя не отслабва и при големи физически подвизи, силна е и при немошно тяло и макар че се проявява чрез думите, може да живее и да крепне в сърцето дори и при онемяване на езика. Как да се избави човек от нея? Само с човешки средства тя е неизкоренима. Тук е нужна всесилната Божия благодат. Но тая благодат не се дава безусловно. Човек сам трябва да жадува да я получи. А това е възможно, когато докаже чрез усърдието си, че копнее да стане по-добър, когато поведе ожесточена борба със своите слабости и грехове и особено с гибелната склонност към осъждане. Тогава Божествената благодат, която по думите на една църковна молитва „лекува немощите и възпълва недостига“, ще довърши започнатото благословено дело...

Ако чуеш някои да се занимават с осъждане на другите, не бива да вземаш участие в това дело, а трябва смирено да се помолиш заедно с Псалмопевеца тайно в сърцето си: „Постави, Господи, стража на устата ми!“ (Пс.140:3), като се стараяш деликатно да отклониш разговора върху друг предмет...

Да не вземеш да осъждаш осъждащите! Защото, ако те осъждат ближните си по порочни подбуди, а ти осъждаш тях, уж по добродетелни подбуди, не изпадаш ли в същия грях?! Те се намират на северния полюс, а ти си на южния. Но на двата полюса не владее ли еднакъв студ? И този, който безогледно всеки ден осъжда, и онзи, който безмилостно осъжда осъждащите, са врагове на спасението си. Осъждай греха, но не и грешника! Мрази осъждането, но не осъждащите!

Много помага за изкореняване духа на осъждането въздържането от клюкарство. Когато чуеш да се говори нещо против някого, трябва старателно да се пазиш да не отидеш при осъждания и да му кажеш: „Еди-кой си тъй и тъй говори против тебе!“ Светите отци са забранявали строго предаването или преразказването на чуждите думи, когато това носи характера на клюка. Дори и езичници са се отвращавали от доносничеството. Как можем тогава ние, християните, да се занимаваме с толкова долни неща! Много поучителен е в това отношение примера за трите сита.

При мъдрия Сократ пристигнал веднъж един човек, запъхтян и възбуден:

- Чуй, Сократе, да ти разкажа как твоят приятел...

- Стой! – прекъснал го мъдрецът, - ти пресял ли си това, което искаш да ми събщиш, през трите сита?
- Три сита! – запитал другия с учудване и замълчал.
- Да, добри приятелю, трите сита. Първото сито е истината. Ти проверил ли си всичко, което искаш да ми разкажеш, дали то е истинско?
- Не, аз чух да разправят и ...
- Тъй, но сигурно ти си го пресял през второто сито. Това е ситото на доброто. Дали това, което желаш да ми разкажеш, щом не е доказано, че е истинско, е все пак поне добро?
- Не, това не, напротив...
- Хм, хм – прекъснал го Сократ отново. – Нека да употребим тогава третото сито и да се попитаме дали е необходимо да ми разкажеш това, което искаш и което те е развълнувало толкова много?
- Ех, чак толкова не е необходимо сега...
- Следователно – усмихнал се мъдрецът, - щом това, което искаш да ми разкажеш, нито е истинско, нито е добро, нито е необходимо, остави го да стои заровено и не обременявай себе си и мен с него!

Но ако у нас самите се появи злостна ненавист към някого... ако някаква вътрешна сила вземе да ни принуждава да го осъдим, тогава как трябва да постъпим? – Тогава, трябва да мобилизираме всички сили на душата си... „Трябва да удържим езика си да не изрече осъждане. Трябва да сподавим бурята от неприязнени мисли и слова, напирани в гърлото ни, макар и да клокочи отвътре.”

По-малък грях е да осъждаш в себе си, отколкото да осъждаш публично. Първият грях ограничава опустошителните си действия в пределите на твоето сърце, а вторият тръгва от душа на душа и мнозина погубва. Ти си осъдил някого; тези, които те слушат, почват също да го осъждат; ония, на които се предаде осъждането, от своя страна го разпространяват; и тъй, тази верига от грехове се удължава безкрайно и оковава все повече и повече души. А ако стигне това до осъждания, се образува нова верига от противоосъждания!...

Всичко това може да се избегне, ако ние победим в първия момент надигащото се в нас зло желание непременно гласно да осъдим ближния си .

„Който иска да победи духа на злоречието – съветва св. Йоан Лествичник, - нека обвинява не човека, падащ в грях, а демонът, който го подтиква към това.” Когато някой бутне друго в яма, ние не порицаваме падналия, но онзи, който го е бутнал. Така трябва да бъде и тук. Когато видим някого да съгрешава, ние трябва да го съжалим, да погледнем на него като на болен и да се помолим за него да го избави Бог от ноктите на греха. Трябва да събудим в сърцата си състрадание към съгрешилия! Ако тръгнем по този път и вървим неотстъпно по него, ние ще видим как дивни добродетели процъфтяват в

сърцата ни. От състраданието към съгрешаващите, с Божията помощ, ще стигнем до любовта, която никого не осъжда, всичко извинява и на всички прощава...

Кой ненавижда греха повече от светците? Обаче те не мразят съгрешаващия, не го осъждат, нито се отвращават от него; но му състрадават, скърбят за него, утешават, молят се за него и вършат всичко с любов за спасението му. Това е твърде високо, но не е непостижимо за човека. Та нали Спасителят иска от християните богоподобно съвършенство (Мат. 5:48)! Ако употребим дълъг, системен и упорит труд, с помощта на Божията благодат ще изменим постепенно злите си нрави и ще стигнем до неосъждащата любов. Тук е нужна решимост, твърда решимост да не отстъпваме от пътя на добродетелта. Тогава Бог непременно ще ни помогне.

Накрая трябва да кажем няколко думи за най-доброто лекарство против осъждането. То е самоосъждането.

Цяло изкуство е да наблюдаваш непредубедено и да преценяваш правилно своите собствени постъпки. Който разглежда делата си трезво и обективно, той ще намери в себе си достатъчно материал за самоосъждане. В лъчите на просветилата го Божествена благодат той ще открие в себе си толкова много грехове, че за оплакването им не ще му стигне време, дори и сто години да би живял...

Колко утешително е обстоятелството, че ако започне безпощадно да осъжда себе си, човек полека-лека ще се отучи да осъжда другите. Той ще почне да прилага дадената му от Бога критична способност не за да причинява рани на чуждите души, а за да лекува чрез тая способност собствените си душевни язви...Тъй чрез благодатното самоосъждане той ще постигне две добрини: ще се изцери от онзи порок, който го учи да вижда само чуждите пороци и ще се заеме с постоянно изправление на останалите свои недостатъци.

Не учат ли тъй и светите отци? – „Осъждай себе си и ще престанеш да осъждаш другите!” – наставлява св. Серафим Саровски. А Воронежкия архиепископ Антоний мъдро говори: „Който е строг към себе си, е снизходителен към ближните; а който е снизходителен към себе си, строг е към ближните.”

Както осъждащият другите върви към гордост и оттам към погибел, тъй и осъждащият себе си върви към смирение и оттам към спасение. Който укорява себе си, той води истинска героична борба с греха на арената на собствената си душа.

Светите отци не се уморяват да ни съветват: Смиривай се! Гледай своите грехове, а не чуждите! Нека и ние, любезни християни свикнем да виждаме постоянно своите грехове и да отклоняваме погледа си от чуждите, според

думите на чудната молитва на св. Ефрем Сирин: „Господи, дай ми да виждам своите прегрешения и да не осъждам брата си.”

ГОСПОДИ, ДАЙ МИ ДА ВИЖДАМ МОИТЕ ПРЕГРЕШЕНИЯ

Св. Ефрем Сирин неслучайно започва прощението си за неосъждане на ближните с молбата да ни даде Бог благодатта да прогледнем в собствените си недостатъци и грехове: „О, Господи Царю, дай ми да виждам моите прегрешения и да не осъждам брата си!” С това той ни показва, че дълбоката причина за осъждането на околните е слепотата за собствената ни окаяна греховност.

Ала как да прогледнем за своите грехове? Грешният човек не е в състояние сам да достигне до истинско духовно виждане за себе си. Тъкмо неговите грехове му пречат да вижда греховете си! Как така? – ще запита в недоумение не един. – Много просто! Грехът е мрак. В мрака нищо не се вижда. За да видим предметите около себе си, нужна ни е слънчева светлина. А за да осъзнаем греховете си, нужна ни е Божията благодат.

В тъмната нощ ние не виждаме предметите, които ни заобикалят, но въпреки това те са около нас. Това, че не ги виждаме, съвсем не означава, че ги няма. Достатъчно е да се спънем в тях, за да се убедим в съществуването им. Така е в духовния живот. Туй, че не виждаме греховете си, било поради гордост, било поради крайна греховна задебелост, съвсем не означава, че нямаме грехове. Когато се препънем о тях и пострадаме поради тях, ще се убедим, че те съществуват, че са в нас, че те създават духовния мрак в сърцата ни и ни причиняват всички болки и страдания.

Но някои ще запитат: няма ли да вижда човек, че греши, когато се гневи, когато осъжда другите, когато блудства, когато лъже? – Там е работата, че и когато върши тия явни грехове, свикналият да греши не ги съзнава като грехове. Той вижда, че се гневи, но гневът му се струва нещо оправдано, нещо справедливо, а понякога дори нещо благородно. Той вижда, че осъжда, но върши това без ни най-малко угризение на съвестта и дори се гордее с поведението си, с което представя себе си като праведник, който мрази греховете. Той вижда, че блудства, но смята това за нещо естествено, природно и ако не е просветен духовно, не намира тук никакъв грях. Той лъже, но това му се струва съвсем оправдано при неговите обстоятелства. Тъй човек може да върши всякакви грехове и да си мисли, че нищо лошо не прави.

Ако всеки един грях ни омрачава, то постоянно извършваният грях съгъстява още повече тъмната около нас и в нас. Така се получава следният омагьосан

кръг: греховете създават тъма, а тъмата скрива от нас нашите грехове. Под прикритието на тъмата те не ни се виждат страшни. Затова неவிждащият греховете си грехи безстрашно...

Адската тъмнина на греха довежда човека до слепота. От тая слепота се появява печалното **забравяне на греховете...** Колкото повече забравяме греховете си, толкова повече дяволът ги помни, за да ни обвини в тях пред Божия съд...

В моя духовен опит имам печални наблюдения. Някои жени, идващи за пръв път на изповед и непрогледнали за своята греховност, нерядко започват изповедта си по много странен и неподходящ начин. На въпроса ми, в какво са съгрешили, те отговарят: „Отче, нито съм убила, нито съм откраднала, нито съм прелюбодействала, нито съм някого излъгала. Е, грешна съм като всички хора, но нещо особено нямам.” Така започва разговорът ни. Но в процеса на изповедта се оказва, че те говорят така, понеже са затънали в духовен мрак и не познават греховността си.

На въпроса: „А плод в утробата убивала ли си?” – неведнъж съм чувал отговора:

- Е да, но мъжът ми настоя... Нямахме как...
- Колко такива убийства си извършила?
- Три
- А защо тогава казваш, че не си убивала?

Мълчание.

- А чуждо нещо никога ли не си присвоявала? Я си спомни – като момиче или по-късно!
- Да, отче, спомням си, че на една моя приятелка книгата остана у мене. Тя си я поиска, но аз казах, че съм я загубила... После като шивачка съм присвоявала чужди материали...
- А как казваш, че не си откраднала?

Мълчание.

- А като чиста девойка ли си встъпила в брак?
- Не.
- А в брака запазила ли си съпружеската вяност?
- Не, отче, но мъжът ми е виновен за това. Той ми изневеряваше и за да му отмъстя, аз също му изневерих.
- Но тогава как твърдиш, че не си прелюбодействала?

Мълчание.

- А никога ли в живота не си лъгала? Я си спомни!
- Ох, отче, та кой не лъже! И аз съм лъгала...
- А тогава защо казваш, че не си лъгала?...

Пак мълчание. Колко е трудно да се разсее духовната мъгла от такива непросветени души! Но слава Богу, че има покаяние и изповед! При изповедта появява ветреца на Божията благодат и пръсва мъглата. Вълчите на показалото се Слънце на правдата душата вижда изведнъж страшните си беззакония, ужасява се от себе си, съкрушава се и почва да плаче. Покаяният плач пък умива греховете. Да благодарим на Бога, че ни е дал покаянието, чрез което ние проглеждаме за греховете си и се очистваме от тях!...

Животът е пълен с такива случаи, колкото и редки да ни се струват, фактът, че повечето съвременни християни, макар и пълни с грехове, не се замислят каква ще бъде участта им зад гроба и затуй не се изповядват, красноречиво говори за обзелото ги духовно безразличие и безчувственост.

Св. Йоан Лествичник прави интересно сравнение между душевното и телесното безчувствие. Той намира, че както физическото безчувствие на някой орган настъпва вследствие на тежки боледувания, така и духовното безчувствие идва като последица от дълго грешене – това най-опасно боледуване на душата.

Трябва да отбележим странното явление, че духовната безчувственост съвсем не е свързана с безчувствие към живота и неговите проблеми изобщо. Не! Безразличен към спасението на душата си, такъв човек полага големи грижи за тялото си. Незаинтересован от духовното, което Спасителят сочи като единствено потребното нещо (срв. Лука 10:42), решаващо вечната ни участ, такъв човек се горещи в празни спорове за злободневни дреболии, той по цели часове страстно се занимава с решаване на ребуси. Абсолютно безучастен към духовните подвизи – пост, молитва, добротворство, с които се влиза в Царството Божие, той се вълнува страстно от спорт, мачове, надбягвания и от това, кой от състезателите ще спечели първо място.

Тук неволно ми идва на ум една случка. Мой близък ми разказа следното: „Голяма загуба бе за мен смъртта на моята леля. След погребението ѝ си тръгнах за вкъщи крайно опечален. Наблизо видях друго погребение, на което нямаше ни свещеник, ни кръст. Един оратор със силен глас говореше за покойника. Неволно се приближих...

- Той беше прекрасен съвременен човек – описваше говорителят живота на починалия. – От нищо модерно не оставаше назад. Не е ли това истински героизъм!? Преди да умре, той поиска да му донесат вестника, за да узнае последните новини. Пожела да му пуснат радиото, а после поиска да гледа мача по телевизията. Той обичаше „Славия” и неговото последно желание беше любимият му тим да излезе победител...”

Да! Нещастният покойник не е имал никакво понятие за Бога, за душата, за вечността и отивайки отвъд, живеел е все още със земните си пристрастия! Трагично!

Чудовищна е катастрофата на грехопадението, щом то е причинило такава обърканост в човешката душа. Най-скръбното е това, че в нашата съвременност не само безбожниците, но и мнозина измежду християните са заплетени в тая обърканост. Те уж не са загубили вярата си, уж имат някакво понятие за Бога, за съвестта, за Страшния Христов съд, за пороците и добродетелите, за вечния живот, за задгробните мъки и прочее, ала това не обосновава тяхното поведение, както би трябвало да бъде. То не ги тревожи съдбовно, не ги разтърсва покаяно. То само от време на време им създава приятни теми за „духовни разговори”...

За **безчувствения християнин** св. Йоан Лествичник пише много проникновено: „Безчувственият е безумен мъдрец и учител, слепец, който учи другите как да гледат. Той много говори за лекуване на раната, но не престава да я дразни и да я инфектира. Казва, че е болен, но сам не спира да яде вредната храна. Моли се да се избави от своята страст, ала всякога бърза да я задоволява... „Лошо правя” – казва, но пак с охота върши същото. С езика си укорява страстта, а с делата си я оправдава, философства за смъртта, но живее така, като че ли е безсмъртен. Спомняйки си за разлъката на душата от тялото, въздиша, но целия си живот прекарва в духовна дрямка, като че е вечен на земята. Размишлява за бдението и в същия час се предава на сън. Хвали молитвата, ала бяга от нея като от изтезание. Облажава послушанието, а сам той е пръв между непокорните... Величае мълчанието, но чрез своето многословие го потъпква. Учи на кротост, но често се гневи... Когато се стресне от греховната дрямка, въздиша, но после, като поклати глава, пак се връща към своята слабост... Прославя милостивите, а в същото време се гнуси от бедните. Такъв сам себе си довежда до изобличение, но да се обърне не иска.”

Защо не може безчувственият да се опомни, да се събуди от своята безчувственост? – Защото лошият навик на нерадението го е овладял напълно. Той нехае за доброто, макар да го знае и сам дори да го проповядва на други. Там е неговата трагедия, че той има някакво съзнание за греховете си, но съвсем не ги вижда в себе си. Знанието му се е превърнало в нещо отвлечено, теоретично, докато греховете му си остават съвсем конкретни и парализират волята му. Свикналият с нехайството няма личен подвиг, не проявява никакви усилия за спасение и затова, макар и да съзнава, че погива, върви безчувствено към своята гибел.

Бедствено нещо е забравянето на собствените грехове, но безчувствието, което го следва, е още по бедствено и направо пагубно. Загрубялото сърце, заслепено от страстите (повтарящите се грехове) и станало безразлично към духовните неща, не се трогва от нищо възвишено и намира разтуха само в земните удоволствия. Едни казват като древните материалисти: „Да ядем и да пием, защото утре ще умрем!“ (1 Кор. 15:32). А други повтарят най-глупавата „мъдрост“, излязла някога от човешки уста: „Каквото си хапнеш, каквото си пийнеш, това ще ти остане!“ Жалко безумие! Тъкмо каквото си хапнал и пийнал, то не остава, защото след няколко часа се изхвърля от организма навън. Остава само разстройството на организма от преяждането, страшното главоболие от пианството, за да се превърнат те, ако човек не се откаже от тоя начин на живот, в някоя хроническа болест, която без време завлича жертвата си в гроба. Мнозина от хората, за съжаление, са невразумяеми!

Те не се ползват от горчивия опит на миналото, за да се стреснат и опомнят. Зад тях стои историята, пълна с грехове, ужаси, семейни трагедии, сълзи и нравствени катастрофи. И макар често да повтарят правилната мисъл: „Историята учи...“, хората не си вземат поука от нея... Те знаят, че злото не ражда нищо добро, и въпреки това искат сами да го опитат. А това се оказва много лесно, защото за падналата човешка природа злото има голяма привлекателна сила. То мами с привидната си приятност. Ала грехът е „приятен“ само за кратко време. Скоро след това настъпва ужасът – като след ядене на отровни гъби. Ядеш гъбите, приготвени добре с разни подправки. Те ти се виждат много вкусни. С нищо не издават, че са отровни. Ала след няколко часа, ако не и по-рано, започват мъки, завършващи понякога и със смърт.

Навикът в греха е най-страшният тиранин. Злокобността на тая тирания се крие в „приятността“. Свикналият да греши с удоволствие се подчинява на навика си и върши, без много да му мисли, най-безумни дела. Робът на алкохола постоянно се напива, въпреки че в минути на изтрезняване вижда какви безумия е вършил, колко страдания е причинил на близките си и как сам себе си убива и морално, и физически. Робът на плътската страст подлудява, докато не я задоволи, макар това да му коства и честта, и името, но преди всичко – спасението на душата. Робът на злобата и гнева, непривикнал да обуздава яростните си пориви, запалва около себе си огъня на омразата, без да помисли за тежките последици, които жлъчният му нрав може да породява. Така е с всяка страст. Така е с всяка страст превърнала се в навик.

Ако човек обуздава страстта си, тя няма власт да го погуби. Опасна става тя, когато се съедини с навика. Тогава тия двама зловещи съюзници не

мирясват, докато не довършат човека. Навикът издава заповеди – най-нелепи, най-безумни, най-жестоки – и настоява начаса да бъдат изпълнени. Безволният роб на своите страсти, ще или не ще, се подчинява, защото царят навик заповядва! Но като ги задоволи чрез безумната си послушност към навика и временно се отърве от неговия деспотичен тормоз, човек започва да се измъчва от извършения грях. И се получава онова, за което говори Псалмопевецът: „Няма мира в моите кости от греховете ми”(Пс.37:4)... За да намери уж изход от греха, човекът се впуска в нов грях. А новият грях го вкарва в нова безизходица. От този дяволски лабиринт има само два възможни изхода – или покаянието, или адът!

Ала невъзможно е да се покаеш както трябва, ако не прогледнеш най-напред за своите грехове, ако не ги намразиш от цялото си същество и не поведеш ожесточена война срещу навика си – война на живот и смърт! Такава война е благословена. Тя заслужава да се води. Ако водиш война с греховния си навик, Бог ще бъде на твоя страна, и за теб има надежда да победиш. Тази победа е за тебе спасение. Ако пък не водиш такава война, гибелта ти е сигурна. Божията помощ се дава на смелите в борбата срещу греха.

И тъй, в процеса на спасението много важен е **моментът на проглеждането за собствената си греховност**. Но тук има една тънкост. Да видиш сам собствените си грехове, това е все едно да видиш лицето си без огледало. Как можеш да го видиш? За теб това е невъзможно, но за околните е лесно. Ти можеш да виждаш лицата на другите, а пък те – твоето лице. Тая промислително дадена ни възможност да виждаме чуждите лица... ни учи на две неща: 1) спрямо ближните – да я използваме по най-благороден начин за взаимно, братско вразумление с много любов и 2) спрямо себе си – да се смиряваме пред чуждото виждане на нашите недостатъци, а не гордо да отхвърляме всяко братско изобличение.

Тук **християнската обич и взаимното уважение трябва да бъдат прилагани с особено старание и внимание**, защото без тях възможността за виждане на чуждите грехове се изражда в два големи греха: 1) спрямо ближните – в жестоко осъждане на чуждите грехове; и 2) спрямо себе си – в горда обидчивост, когато околните ни сочат нашите нравствени немощи. Ако имаме взаимна любов и сърдечно смирение, всичко у нас може да се оправи. Защото когато любовта забележи у ближните грях, тя им помага с деликатна внимателност да го осъзнаят и да се очистят от него. Изобличаваният изслушва с търпение и смирение благите изобличения казани с любов, чувствайки, че те му помагат да се излекува. Св. ап. Павел в този дух пише: Моля ви да постъпвате достойно за званието, за което сте призвани, с всяко смиреномъдрие, кротост и великодушие, като се търпите

един други с любов. (Еф. 4:1-2). Но ние обикновено злоупотребяваме с възможността да виждаме лицата на другите. Вместо с любов да им помагаме да се очистят, ние жестоко ги обвиняваме и ги осъждаме зад гърба им. Какво обаче се получава от това? – Две големи злини, едната от които се стоварва върху нас, осъждащите, а другата сполетява осъжданите. Ние, осъждащите, обременяваме себе си с тежкия грях на осъждането. А осъжданите от нас обикновено се озлобяват, вследствие на което не само не могат да се ползват от нашето виждане на греха им, за да го очистят, но прибавят към него нови грехове на озлобление, вражда, мъст и прочие. Така промислително дадената ни дарба да виждаме чуждите лица се превръща поради духовното ни неразумие в щета за нас, както и в голяма вреда за онези, които жестоко сме осъдили.

Но Христовото учение и тук ни помага. То ни наставлява как да използваме дадените ни от Божия промисъл възможности за наше духовно издигане и за духовна полза на ближните ни. Нещо повече, Господ ни учи на възвишената мъдрост как и злото да използваме за добро, как и греха на другите да превръщаме в спасителен за нас подвиг.

Мъдрият християнин, когато е одумван жестоко, трябва с търпение да потисне надигания се в душата му бунт на честолюбието и със смирение да признае, че той е грешен човек и заслужава да бъде осъждан. Той трябва да понася геройски безжалостните критики и вътрешно в душата си да се съгласява със своите нападатели. Когато отвън обвинителите му викат: „Грешник!“, отвътре гласът на съвестта му трябва да казва: „Да, грешник съм“. Ако съвестта използва враговете за свои помощници, осъжданият ще се окаже без врагове, защото те са се превърнали в неволни негови приятели! Резултатите от така приложената християнска мъдрост са удивителни! Себесмиряването при изобличения, идващи отвън, винаги предизвиква Божието снизхождение към грешника. Бог не отхвърля съкрушеното и смирено сърце (срв. Пс. 50:19). Напротив, заради смиреното понасяне на забележките Той умива такова сърце. И тъкмо тогава, когато жестоките хора хвърлят кал върху смирения грешник, оказва се, че Бог го очиства – сякаш превръща калта в „сапун“. Осъждащите го обвиняват, а Бог скъсва обвинителния акт срещу него. Осъждащите обявяват грешника достоен за ада, а Бог му отваря рая!

Обаче смиреното вслушване в злостния съд на другите е много тежък подвиг. Не всеки може да го понесе и да го използва за свое спасение. За щастие той не е единственият начин да прогледнеш за своята греховност. Ти можеш да видиш себе си в едно чудно огледало. То прави излишно да чакаш други да те видят и разобличат. **Това огледало е словото Божие.** Чети го с вяра и се оглеждай в Божиите заповеди! Сравни живота си с

това, което е учил Господ Иисус Христос и което са записали и са ни предали светите апостоли, и ще ти стане ясно в какво грешиш! Препрочитай житията на светците и ще се поучиш от дадените там примери как да се избавиш от греховете си! Съпоставяй поведението си с поведението на Божиите угодници и лесно ще разбереш какво не ти достига, за да бъдеш истински християнин!

Ето по този начин човек проглежда за греховете си и започва нов живот на покаяние. Покаяният подвиг пък привлича Божията благодат. А с нейната помощ се изкоренява всеки греховен навик и се придобиват нови благодатни привички. Не бива да слушаме врага, който ни показва греховете като нещо много леко и приятно, а покаянието като нещо трудно и непосилно. Излезем ли чрез покаяние от тъмнината, ще видим нещата съвсем иначе. Тогава грехът ще ни се яви като грозна тежест, водеща към вечни мъки, а покаянието – като леко бреме, изискващо наистина труд, но извеждащо в светлите сфери на богообщението.

„Почни делото на покаянието – съветва св. Йоан Златоуст – и пристъпи към подвизите! Докато не влезеш в тях, това ще ти се вижда мъчно и непостижимо. Преди да опитаме сами, дори най-леките добри дела ни се струват много трудни. Но когато пристъпим и се заловим смело за тях, голяма част от тази трудност изчезва...„

Не се ли насочи обаче човек към покаянието, нито ще прогледне за греховете си, нито ще се спаси някога от тях. Непрогледнал за своите грехове, той ще вижда само чуждите и ще ги осъжда, за да увеличава с това още повече своята греховност и да бъде осъден от Бога без милост, задето сам не е показал милост (срв. Иак. 2:13).

Изводът е: прогледни за своите грехове и ще загубиш охота да гледаш чуждите! Осъждай себе си и ще престанеш да съдиш другите! Но от житията на светиите узнаваме, че понякога дори големи подвижници не са стигали до дълбоко проглеждане за своята греховност, та е трябвала особена Божия намеса, за да бъдат те вразумени, разтърсени и доведени до покъртително покаяние, с което да бъдат и за нас полезни като наставници на покаянието.

В житието на Киево-печерския подвижник св. Атанасий се разказва, че след като дълго се подвизавал, той се разболял и умрял. Два дни лежал в килията си непогребан. Когато на третия ден монасите дошли да го опеят и погребат, намерили го да седи и да плаче. Братята се ужасили и го запитали какво е видял в отвъдния свят. Той нищо не отговарял, а само ридаел и казал: „Спасявайте се“. След много настоявания от тяхна страна да им каже нещо за духовна полза, той рекъл: „Имайте послушание към игумена във всичко! Кайте се всеки час! И усърдно се молете... Блажен е,

който изпълни всичко това, без да се възгордее! За друго не ме питайте, моля ви! Простете!” С тия думи той отишъл в пещерата, дето погребвали монасите, затворил се в приготвения за него гроб и цели дванадесет години прекарал там, без да излиза навън и без да се радва на слънчевата светлина. Той плачел непрестанно, като вкусвал през ден само малко хляб и вода. През тия дванадесет години не продумал никому ни дума. Когато дошъл смъртният му час, той повикал братята, повторил им същите думи за послушанието и покаянието, и с мир починал в Господа. Погребали го в същата пещера, дето сам жив се погребал. След смъртта му от неговите мощи почнали да стават чудеса.

Пита се: защо този праведен по живот монах, след като умрял и оживял, се предал на такъв безутешен плач, на жесток към себе си живот и на гробно мълчание? Отговорът е: защото той осъзнал някои свои грехове и защото видял мястото на вечните мъки, които никой неразкаян грешник няма да избегне. Той не бил нечестивец, нито престъпник; подвизавал се за спасението си. Но ето – виждането на ада така го потресло, че отворило очите му и за най-малките негови грехове. Това го накарало жив да се погребе и дванадесет години да живее в нечуван подвиг на въздържание и мълчание. През това време можел ли е той дори в мислите си да осъжда някого?! Изпитвал ли е охота да се вглежда в чуждите грехове и злостно да ги критикува?! Можел ли е изобщо да мисли за друго нещо освен за своите собствени недоизкоренени недостатъци?! О, не! Който е видял ада, така е прогледнал в греховете си, че му се струва невъзможно да ги оплаче достатъчно, та ако ще би и цял живот да пролива реки от сълзи за тях. Св. Атанасий Печерски опитно е доказал истинността на думите от Свещеното Писание: „Помни за твоя край, и вовеки не ще съгрешиш!” (Иис. Сир. 7:39).

„О, Господи Царю, дай ми да виждам моите грехове!”

НАШАТА ПРАВДА И БОЖИЯТА ПРАВДА (За самооправданието)*

Възлюбени! Сигурно ви се е случвало да видите как някой ваш близък, несправедливо обвинен, изведнъж пламва от гняв и започва разпалена самозащита, като напада ожесточено своите обвинители. **Реагиращият така може да се счита за християнин, може дори да се стреми към духовен живот, но той все още не се издигнал до оная степен на търпението, при която се спасяват душите** (срв. Лука 21:19). Бурното самооправдание говори за липса на смирение у такъв човек и за наличие в него на гордост, на силни страсти и небогоугодни чувства, очакващи само външен повод, за да избухнат.

В планинските поточета има вирчета, дето лежи на дъното чист сребрист пясък. Ако хвърлите камък в такова вирче, то ще си остане бистро. Но в равнините има и наглед бистри вирчета, на чието дъно се е наслоила много тиня. Хвърлите ли камък в такова вирче, то силно се размътва.

Така е и с човеците. Праведниците са като планинските вирчета – не се смущават, когато макар и несправедливо са обвинявани. Душата им остава чиста и спокойна, когато хвърлят камък срещу тях. А грешниците са като привидно бистрите вирчета – реагират гневно и издават по такъв начин тинята на страстите, наслоила се на дъното на душите им.

При несправедливо обвинение праведниците или казват истината – че в случая не са виновни, с което помагат на обвинителите си да не изпаднат в греха на осъждането и клеветата, или, ако не им повярват, млъкнат и възлагат на Бога упованието си... Праведниците се надяват не на някаква своя правда, та да я защитават с всички средства – и позволени, и непозволени, а се надяват на Божията правда. Те и затова са и **праведници, защото са предпочели Божията правда** пред човешката. Те нямат своя лична правда, а гладуват и жадуват за Божията правда, съгласно учението на Христа за блаженствата (Мат. 5:6).

Грешниците, напротив, непознаващи и тъпчеши великата Божия правда, защитават разпалено всеки своята жалка „правда“. Затова при обвинение, особено ако то е неоснователно, те бурно и гордо излизат в защита на своята правда. Опитайте се да дадете на един самооправдаващ се съвета: „Потърпи, братко, макар и да си несправедливо обвиняван! Понеси безропотно извършената над теб неправда и Бог ще те помилва за това твоє търпение.“ Той веднага ще ви възрази: „Как?! Да търпя ли?! Да бях виновен, нямаше толкова да се възмущавам.

* Слово произнесено от архимандрит Серафим в Княжевския манастир “Покров на Пресвета Богородица” на 14 ноември 1984 г. (със съкращения).

Но как да търпя, когато виждам, че ми приписват дела, които не съм извършил! Не, не мога да понасям несправедливи обвинения!” Такъв „правдолюбец” е всъщност не Боголюбец, а самолюбец.

Подобни сцени срещаме твърде често в живота. Всеки се самооправдава. Всеки обяснява раздражението си с чуждата вина. И почти никой не е склонен да укори себе си.

Откъде произлиза това? – От грехопадението ни, началото на което поставиха нашите прародители в рая. След нарушаването на заповедта за въздържане от забранения плод Бог попита Адам: „Какво си сторил?” Адам отвърна: „Не съм аз, а жената!” След това Бог запита Ева: „Какво си направила?” Тя отговори: „Не съм аз, а змията.” Оттогава и до днес по света се шири **самооправданието**, търсещо вината все в другите...

Учейки ни на истинска духовност, св. Марк Подвижник говори за **три състояния на човешкия ум: противоестествено, естествено и свръхестествено.**

Когато умът е в противоестествено състояние, забравя Божията правда и воюва с хората, като с такива, които го оскърбяват несправедливо. Когато пък е в своето естествено състояние, той винаги търси вината в самия себе си и изповядва смирено своите грехове. А когато умът се издигне до свръхестественото състояние, тогава намира в себе си плодовете на Светия Дух, посочени от Апостола: любов, мир, радост, дълготърпение и пр. (вж. Гал. 5:22).

В живота много се говори за правда. Но правда няма, защото всеки се мисли за прав. Правдата не е у нас, грешните съдници, а у Бога – Безгрешния Съдия... За нашата човешка „правда” пък в една от молитвите на св. тайнство Елеосвещение е казано: „Всичката наша правда е пред Тебе, Господи, като опетнена дреха.” А с такава дреха не се влиза в рая. В една от Христовите притчи четем следното: На един пир царят влязъл да види насядалите на трапезата гости и съгледал там едного, който не бил облечен в сватбарска премяна (т.е. в благодатна праведност). „Приятелю – запитал го той, - как влезе тук, като не си в сватбарска премяна? И рекъл на слугите: Вържете му ръцете и нозете, вземете го и го хвърлете във външната тъмнина; там ще бъде плач и скърцане със зъби”(Мат. 22:11-13). Възлюбени! Бог не иска да ни гледа в дрипите на нашата жалка „правда”. Той не ни одобрява, когато ни вижда да се хвалим със своята изправност и мнима добродетелност, защото с такава „правда” никой не може да устои пред Божия съд (Пс. 142:2). Знаейки това светците са търсели не да изтъкват своята правда, а смирявайки се, повтаряли молитвено думите на Псалмопевица: „Ти Боже, си прав в Твоята правда и чист в Твоя съд” (Пс. 50:6)...

Ако ние бихме знаели и помнели непрестанно тази истина и ако винаги я следвахме на дело, това би било достатъчно за спасението на душите ни. Практически в нашите условия това означава следното. Да речем, една жена оскърби друга, която няма вина. Тази трябва веднага да си помисли: „Бог допуска да страдам невинно заради извършени от мен грехове, които не осъзнавам. Благодаря на моя Създател, че тъй много се грижи за очистването на душата ми от всички мои злини и беззакония, с които не ще мога да вляза в царството Небесно!” Щом оскърбената си помисли това, озлоблението ѝ срещу оскърбителката веднага ще премине и ще се забрави. И най-важното: незащитилата своята правда, ще получи от Бога венеца на Божията правда.

Възлюбени, ако искрено желяем да се очистим от греховете си и да се излекуваме от пороците си, нека се опитаме, с Божията помощ, никого да не обвиняваме за нашата раздразнителност и обидчивост, освен своето самолюбие, честолюбие и гордост. Страдаме ли „невинно”, обвинявани ли сме без причина, нека благодарим на Бога и нека помним, че както справедливите обвинения, така и несправедливите упреци, понесени търпеливо и без ропот, са ни безкрайно полезни. Чрез справедливите обвинения, ако ги понасяме безропотно, ние побеждаваме гордостта си и изкупуваме вината си. А чрез несправедливите упреци получаваме както прошка на неволните си грехове, за които не сме се покаяли, така и изцерение от пороците си, които не могат да бъдат изкоренени по друг начин.

И тъй, когато сме несправедливо набеждавани и осъждани, нека не се самооправдаваме, а покайно да мълчим и тайно да се молим да ни прости Бог забравените от нас грехове. Така чрез незаслужените си страдания ще угодим на Бога по думите на св. апостол Петър: „Това е угодно Богу, ако някои от съзнание за Бога понася скърби, като страда несправедливо” (1 Петр. 2:19). Амин!

ЗА СПАСИТЕЛНОТО ПОКАЯНИЕ

„Господи, Боже мой, макар и да не съм направил нищо добро пред Тебе, но дай ми, по Твоята благодат, да положа добро начало!”

Възлюбени! Св. Йоан Златоуст ни е научил да се молим с тези думи всяка вечер, преди да се отдадем на нощна почивка. Дивният Божий угодник е разбирал много добре човешката душа, виждал е променливостта на човешките сърца. Знаел е, че ние, вярващите, макар и да сме получили Божията благодат в светото Кръщение, не сме свободни от свойствените на човешката природа слабости. Давал си е сметка, че като християни ние жадуваме за Бога, копнеем да живеем в мир с Него и с ближните си, но поради своето непостоянство ту вземаме добри решения да водим праведен живот, ту ги нарушаваме; ту желаем доброто, ту пак се отклоняваме към злото.

Бог е неизтощим в Своето търпение. Той учи на такова дълготърпение и Своите верни служители. Ето, и Златоустовият светител, пламнал от вяра в Божието милосърдие към нас, неизправните и непостоянните, не ни оставя в униние и отчаяние въпреки нашите ежедневно повтарящи се грехопадения, а ни учи всяка вечер с неотстъпно и твърдо постоянство да отправяме към Бога молитвата: **„Господи, Боже мой, макар и да не съм направил нищо добро пред тебе, но дай ми по Твоята благодат да положа добро начало!”**

Но, възлюбени, забележете следното: св. Йоан Златоуст не подхранва в нас празната надежда, че човек може сам да положи добро начало. Не, напротив, според думите на светителя грешникът трябва да моли Бога да му даде Своята благодат, та с **нейната помощ** той да положи добро начало. А това предполага **вяра в Бога, покаяние и надежда на всесилната Божия помощ**. Човек не може сам да се промени. Но Бог е всемогъщ! Със Своята благодат Бог може да стори и невъзможното за нас: да ни направи от грешни праведни!

Това изповядва и Псалмопевецът, като се моли на Бога с думите: *„Поръси ме (Ти, Господи) с исон и ще бъда чист; умий ме и ще бъда по бял от сняг. Отвърни лицето си от греховете ми и изглади всичките ми беззакония.”* (Пс. 50: 9-11).

Грешникът трябва с голяма вяра и с постоянно подновяващо се покаяние да очаква Бог да създаде сърце чисто в гърдите му и Сам да *„го утвърди с властния Си Дух”* (Пс. 50: 12-14). От нас, недостойните и изневеряващите на Бога, се иска само едно – да съкрुшим покаяно своето сърце и да

смирим своя горд дух, след като виждаме колко сме грешни. Останалото ще извърши Той! Светите отци ни учат, че в делото на спасението си ние трябва да правим това, което е в нашата власт. И тогава Бог, от Своя страна, ще стори онова, що е невъзможно за нас, защото Сам Той е казал: „Невъзможното за човеците е възможно за Бога” (Лука 18:27).

Но какво можем да правим ние? Ето какво: щом съгрешим, нека с искрено съкрушение да се обърнем с молитва към Бога, нека дълбоко да се каем! Поне това ни е дадено, поне това е по нашите сили. Чрез молитвата вярата ни ще се укрепва, сърцето ни все повече ще се смекчава и духът ни ще се смирява. Тогава Бог ще ни даде благодатни сили да скъсаме с греховните си навици и наистина да поставим добро начало.

Но ако не се молим, не се каем и не се самопринуждаваме към сърдечно съкрушение, никога няма да стигнем до това богоугодно добро начало, а ще вървим към все по-лошо и по-лошо, ще падаме все по-надолу и по-надолу, докато накрая нашата неразкаяност ни срина във вечния ад.

Веднъж при св. Сисой Велики дошъл млад монах и му казал:

- Отче, какво да правя? Паднах в грях!
- Стани – отговорил му старецът – и ще се спасиш.
- Аз станах, но пак паднах – съкрушено рекъл младият подвижник.
- Щом си паднал, пак стани! Положи добро начало!
- Но докога ще падам и ще ставам все така?
- До края на живота си!

Колко прав е бил авва Сисой! Ако свикнем при всяко свое грехопадение да ставаме чрез искрено покаяние, смъртта може да ни завари изправени. Тогава ще бъдем спасени! „Както те заваря, така ще те съдя” – ни говори Господ чрез Свещеното писание. Не се ли стараем обаче след всяко свое падане веднага да се изправяме, т.е. да полагаме добро начало, то ще свикнем да си лежим в калта и няма да се отърсим от нея. А в такъв случай гибелта ни е сигурна!

Възлюбени! Нека помним молитвените слова от тайнството Елеосвещение: „Колкото пъти паднеш, стани и ще се спасиш!” И нека, съгласно увещанието на св. Йоан Златоуст, се трудим да вършим поне това – да се каем, дълбоко да се каем и с помощта на небесната благодат всеки ден да полагаме добро начало на душеспасението си. И Бог няма да ни отхвърли, като вижда, че пак се връщаме при Него със съкрушени сърца, като грешни, но верни Нему чеда. Амин!

**О, Господи, корава е земята
на нашите души! Не се оре!
Ако не мине Твоят плуг в сърцата
Не никне семето, а съхне, мре...
(архим. Серафим)**



**Изданиято е дар
от православни християни
и се разпространява безплатно**